การเปิดรับสื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงของผู้สูงอายุในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)

MEDIA EXPOSURE, ATTITUDE, AND RISK PREVENTION BEHAVIORS OF ELDERLY PEOPLE TOWARDS THE SITUATION OF THE SPREAD OF THE CORONAVIRUS DISEASE (COVID-19)

สราลี สนธิ์จันทร์[1*], วิรัตน์ สนธิ์จันทร์[2]

Saralee Sonchan[1*], Wirat Sonchan[2]

[1, 2]ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาสื่อสารมวลชนทางกีฬา คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยบูรพา 20131 ประเทศไทย*

[1, 2]Assistant Professor Dr., Sport Mass Communications in Faculty of Sport Science, Burapha University, 20131, Thailand*

E-mail address : *saralee@go.buu.ac.th (Corresponding author); wirats@go.buu.ac.th (Author)

รับบทความ : 10 กุมภาพันธ์ 2564 / ปรับแก้ไข : 9 เมษายน 2564 / ตอบรับบทความ : 12 พฤษภาคม 2564

Received : 10 February 2021 / Revised : 9 April 2021 / Accepted : 12 May 2021

DOI :

ABSTRACT

Reducing the risk of death of the elderly is achieved by providing practical advice to prevent and reduce the spread of coronavirus. This research aimed to: 1) study media exposure, attitudes and risk prevention behaviors; 2) compare demographic characteristics towards media exposure; and 3) study the relationship between media exposure, attitudes, and risk prevention behaviors of elderly people in the circumstances of the coronavirus pandemic. A sample size of 420 people was chosen without knowing the population and using the Purposive sampling method. The research instrument was a questionnaire with a very high reliability. Data collection was carried out by administering the questionnaire and analyzing the data by using a combination of the descriptive statistics of percentage, means and standard deviations, and inferential statistics to test hypotheses with t-tests, one-way ANOVA analysis, and Pearson product moment correlation statistics. The results showed that the sample was moderately open to media, had a high level of attitude and behavior towards risk prevention in the situation of the coronavirus pandemic, with different levels of education and income resulting in different exposure to media, and the relationship between exposure to media, attitudes and risk prevention behaviors was positively related. So, media and communication methods should be planned and implemented to suit demographic characteristics, including the use of media to provide a wide range of information, interest, and continuously spread to target audiences.

Keywords : Media exposure, Attitude, Behavior, Elderly people, Covid-19 pandemic

บทคัดย่อ

การลดภาวะเสี่ยงต่อการเสียชีวิตของผู้สูงอายุทำได้ด้วยการให้คำแนะนำการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันและลดการแพร่เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการเปิดรับสื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยง 2) เปรียบเทียบลักษณะทางประชากรที่มีผลต่อการเปิดรับสื่อ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงของผู้สูงอายุในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กำหนดขนาดตัวอย่างแบบไม่ทราบจำนวนประชากรแน่นอน จำนวน 420 คน และใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม ที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.87 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการลงพื้นที่ภาคสนาม นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานด้วยการแจกแจงแบบที t-test วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และสถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างเปิดรับสื่ออยู่ในระดับปานกลาง มีทัศนคติและพฤติกรรมต่อการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับมาก

โดยมีระดับการศึกษา และรายได้ แตกต่างกัน ทำให้การเปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แตกต่างกัน และความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์กันทางบวก ดังนั้นจึงควรมีการวางแผนการใช้สื่อ การเลือกใช้สื่อและวิธีการสื่อสารให้สอดคล้อง เหมาะสมกับลักษณะทางประชากร และใช้สื่อเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์อย่างหลากหลาย น่าสนใจ เผยแพร่แบบเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง
คำสำคัญ : การเปิดรับสื่อ, ทัศนคติ, พฤติกรรม, ผู้สูงอายุ, ไวรัสโคโรนา 2019

บทนำ

ปัจจุบันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (โควิด-19) เป็นวิกฤติที่ทั่วโลกกำลังได้รับผลกระทบอย่างมาก โดยจุดเริ่มต้นของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นั้น เริ่มตั้งแต่มีรายงานการพบผู้ป่วยโรคปอดอักเสบโดยไม่ทราบสาเหตุเป็นจำนวนมาก ณ เมืองอู่ฮั่น สาธารณรัฐประชาชนจีน ในช่วงปลายปีพ.ศ. 2562 ซึ่งต่อมาทำให้เกิดการแพร่ระบาดอย่างหนักในอีกหลายประเทศ และส่งผลให้ผู้ติดเชื้อในประเทศต่าง ๆ มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกวัน จนองค์การอนามัยโลกต้องออกมาประกาศ “ภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขของโลก” (Putcharoen, 2020, online) และในประเทศไทย กระทรวงสาธารณสุขออกมาประกาศให้ "โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019" หรือ "โรคโควิด-19" เป็นโรคติดต่ออันตรายตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 โดยให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2563 ซึ่งองค์การอนามัยโลกระบุว่า ไวรัสโคโรนาเป็นกลุ่มของเชื้อไวรัสที่สามารถก่อให้เกิดโรคทางเดินหายใจในคน เป็นสาเหตุทำให้เกิดความเจ็บป่วยต่าง ๆ ตั้งแต่โรคหวัดธรรมดา จนถึงโรคที่ทำให้เกิดความเจ็บป่วยอย่างรุนแรง เช่น โรคทางเดินหายใจตะวันออกกลาง (MERS) และโรคระบบทางเดินหายใจเฉียบพลันร้ายแรง (SARS) ซึ่งองค์การอนามัยโลกยังไม่สามารถหาที่มาของเชื้อได้อย่างชัดเจน และปัจจุบันเชื้อไวรัสสามารถแพร่กระจายจากคนสู่คนได้จากการถูกไอ จาม หรือสัมผัสกับสารคัดหลั่งของผู้ป่วย โดยผู้ที่ติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 จะมีอาการเช่นเดียวกับผู้ป่วยที่มีการติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจ ซึ่งจะแสดงอาการตั้งแต่ระดับความรุนแรงน้อย ได้แก่ คัดจมูก เจ็บคอ ไอ และมีไข้ โดยบางรายจะแสดงอาการในระดับรุนแรงมาก และบางรายก็อาจถึงขั้นเสียชีวิต โดยกลุ่มที่เสี่ยงต่อการเจ็บป่วยรุนแรงเมื่อได้รับเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ก็คือ ผู้สูงอายุ และผู้ที่มีโรคประจำตัว (WHO Thailand, 2020, online)

ผู้สูงอายุถือเป็นประชาชนกลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดโรค เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีโรคประจำตัว เช่น โรคเบาหวาน โรคหัวใจ และโรคความดันโลหิต ทำให้มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อได้ง่าย และอาจมีอาการรุนแรงมากกว่ากลุ่มวัยอื่น ซึ่งจากการวิเคราะห์ในผู้ติดเชื้อมากกว่า 44,000 คน ในสาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า อัตราการเสียชีวิตของผู้สูงอายุนั้น สูงกว่าวัยกลางคนถึง 10 เท่า (BBC News, 2020, online) ส่วนสถานการณ์ในประเทศไทย กระทรวงสาธารณสุขและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (Ministry of Public Health and Thai Health Promotion Foundation, 2020, online) ระบุว่า อัตราการเสียชีวิตของผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่มีอายุ 70-79 ปี สูงถึงร้อยละ 8 และสูงขึ้นเป็นร้อยละ 14.8 ในคนอายุ 80 ปีขึ้นไป เนื่องจากปอดของผู้สูงอายุมักอ่อนแอตามวัย และเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จะเข้าไปทำลายปอดจนไม่สามารถฟื้นฟูได้ ซึ่งทำให้เกิดภาวะเสี่ยงต่อการเสียชีวิต ดังนั้น ผู้สูงอายุจึงควรได้รับคำแนะนำการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันและลดการแพร่เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งจากสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีข้อมูลข่าวสารมากมายและหลากหลาย จนทำให้ประชาชนเกิดความสับสนและวิตกกังวลในการดำเนินชีวิต นายกรัฐมนตรีจึงจัดตั้ง "ศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)" เรียกโดยย่อว่า "ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19" ขึ้น

มีหน้าที่ชี้แจงประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน โดยประเด็นที่ต้องแถลงการณ์ทุกวัน คือ ยอดรวมผู้ป่วยสะสมในประเทศไทย ยอดผู้ป่วยรายใหม่ ยอดผู้ป่วยที่อยู่ระหว่างรักษา ยอดผู้หายป่วย ยอดผู้เสียชีวิต อีกทั้งยังแถลงถึงปัจจัยที่มีผลต่อการควบคุมการระบาด แนวทางป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัส และผลกระทบต่อกลุ่มคนผ่านสื่อต่าง ๆ โดย นายแพทย์ ทวีศิลป์ วิษณุโยธิน ให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้สูงอายุ เพราะผู้เสียชีวิตที่ยืนยันส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและมีโรคประจำตัว จึงทำให้ประชากรกลุ่มนี้เป็นกลุ่มเสี่ยง มีอัตราการเสียชีวิตสูง และต้องเฝ้าระวังเป็นพิเศษ (BBC News, 2020, online)

จากการรายงานข่าววันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 ของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 ซึ่งผ่านมา 134 วัน หลังจากพบผู้ป่วยคนแรกในไทย มีผู้ป่วยสะสม 3,042 ราย รักษาหาย 2,928 ราย กำลังรักษา 57 ราย และเสียชีวิต 57 ราย ซึ่งในรายงานระบุว่า จังหวัดที่พบผู้ป่วยมากที่สุด คือ กรุงเทพมหานคร จำนวน 1,551 ราย (The Standard, 2020, online) โดยจังหวัดที่ยังไม่มีรายงานการพบผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีจำนวน 10 จังหวัด โดยจาก 10 จังหวัดนี้ หากมองในแง่ระยะทางที่ใกล้กับกรุงเทพมหานครที่มีผู้ติดเชื้อมากที่สุดในประเทศ มีเพียง 3 จังหวัด ที่มีระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานครไม่ถึง 200 กิโลเมตร คือ จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผู้สูงอายุใน 3 จังหวัดดังกล่าว เพราะอาศัยอยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร แต่กลับไม่พบผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และด้วยพื้นที่ที่ใกล้กับกรุงเทพมหานครยังทำให้สามารถเข้าถึงการสื่อสารได้หลากหลายช่องทาง ซึ่งการสื่อสารนั้นมีความสำคัญอย่างมาก เพราะการสื่อสารมีวัตถุประสงค์เพื่อแจ้งให้ทราบ (To inform) เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจ (To educate) เพื่อโน้มน้าวใจให้คล้อยตาม (To persuade) และเพื่อความบันเทิง (To entertain) ซึ่งการสื่อสารจะถูกกำหนดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการ (Kasemsuk, 2011, p. 5) โดยการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการป้องกันความเสี่ยงของผู้สูงอายุในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สูงอายุรับรู้ข้อมูลข่าวสารและเกิดความเข้าใจ จนกระทั่งเกิดพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อันนำไปสู่ความปลอดภัยของผู้สูงอายุในสังคมไทย ดังนั้น การสื่อสารจึงต้องเลือกใช้วิธีการสื่อสารต่าง ๆ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เช่น การใช้สื่อบุคคล การใช้สื่อสารมวลชน การใช้สื่อใหม่ เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีการศึกษาว่าการสื่อสารดังกล่าวสามารถเข้าถึงผู้สูงอายุหรือไม่ อย่างไร เพราะการเปิดรับสื่อจะช่วยให้ผู้สูงอายุเกิดการรับรู้ต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยจะส่งผลต่อทัศนคติ และเกิดพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงของผู้สูงอายุในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการเปิดรับสื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงของผู้สูงอายุในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนเพื่อประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 รวมไปถึงการสื่อสารให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุในสถานการณ์อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังเป็นข้อมูลพื้นฐานทางวิชาการ อีกทั้งเป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงของผู้สูงอายุในสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปิดรับสื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงของผู้สูงอายุในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

2. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะทางประชากรที่มีผลต่อการเปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงของผู้สูงอายุในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

สมมติฐานการวิจัย

1. ลักษณะทางประชากรด้านเพศ ระดับการศึกษา และรายได้ แตกต่างกันมีผลทำให้การเปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แตกต่างกัน

2. การเปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

3. การเปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

4. ทัศนคติที่มีต่อการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเปิดรับสื่อ ทัศนคติ พฤติกรรม โดยการเปิดรับสื่อ คือ การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร และการเปิดรับประสบการณ์จากการดู การฟัง และการอ่านในเรื่องที่ตนเองสนใจ (Becker, 1987, p. 74) ซึ่งในงานวิจัยนี้เป็นการเปิดรับสื่อผ่านสื่อมวลชน สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อใหม่ เกี่ยวกับการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่วนทัศนคติ หมายถึง แนวทางที่เราคิดรู้สึก หรือมีท่าทีที่กระทำต่อบางสิ่งบางอย่างในสิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา โดยทัศนคติจะแสดงให้เห็นถึงทิศทางความรู้สึกต่อสิ่งเหล่านี้ ซึ่งอาจรู้สึกในทางบวก หรือทางลบ หรือนิ่งเฉย (Wuttiharn, 2016, pp. 16-17) ซึ่งในงานวิจัยนี้เป็นความรู้สึกที่มีต่อคำแนะนำข้อควรปฏิบัติสำหรับผู้สูงอายุในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (Department of Health, Ministry of Public Health, 2020, online) และพฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมของสิ่งมีชีวิต ซึ่งการกระทำหรือกิจกรรมนั้นอาจเป็นการกระทำที่เฉพาะเจาะจงหรือไม่ก็ได้ อาจแสดงออกมาโดยที่บุคคลอื่นจะสังเกตการกระทำนั้นได้หรือไม่ก็ตาม (Khemthong, 2009, p. 38) ซึ่งในงานวิจัยนี้เป็นพฤติกรรมในการปฏิบัติตนของผู้สูงอายุเพื่อป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (Department of Health, Ministry of Public Health, 2020, online) โดยนำมาประยุกต์ใช้สร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพ 1

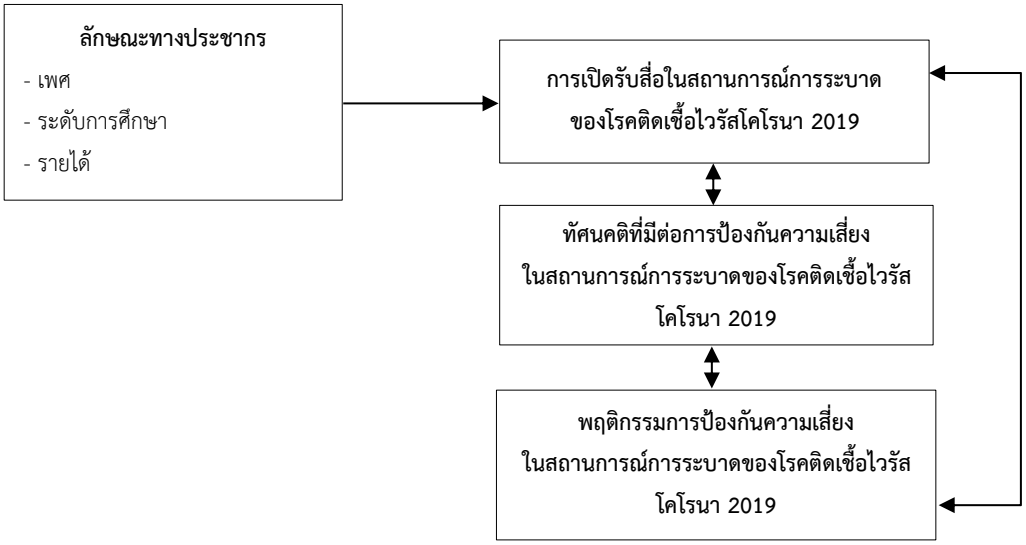

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ประโยชน์การวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงการเปิดรับสื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงของผู้สูงอายุในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
2. สามารถนำผลจากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการสื่อสารให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุในสถานการณ์อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานทางวิชาการ และเป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงของผู้สูงอายุในสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคอื่น ๆ ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

สำหรับงานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา เลขที่เอกสารรับรองโครงการวิจัย: HU 059/2563 มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ใน 3 จังหวัด คือ จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดชัยนาท เคยเปิดรับสื่อเกี่ยวกับสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากร จึงใช้วิธีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตรการหาขนาดตัวอย่างที่ไม่ทราบจำนวนประชากรแน่นอนของ Cochran (1953, p. 13) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน เพื่อให้ความเชื่อมั่นสูงขึ้น จึงใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 420 คน ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) โดยวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากผู้สูงอายุ 3 จังหวัด จังหวัดละ 140 คน รวมทั้งสิ้น 420 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเข้ากลุ่มตัวอย่าง คือ เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ใน 3 จังหวัด คือ จังหวัดชัยนาท จังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดอ่างทอง และเคยเปิดรับสื่อเกี่ยวกับสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบบสอบถามเป็นคำถามปลายปิด แบ่งเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 ข้อ ส่วนที่ 2 การเปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำนวน 15 ข้อ โดยมีคำตอบเป็น 5 ระดับ ส่วนที่ 3 ทัศนคติที่มีต่อการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำนวน 10 ข้อ มีคำตอบเป็น 5 ระดับ และส่วนที่ 4 พฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำนวน 10 ข้อ มีคำตอบเป็น 5 ระดับ ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Content validity) ด้วยการพิจารณาให้คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน นำผลที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวิธีการของ Rovinelli & Hambleton (1977, pp. 49-60) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามทั้งหมด อยู่ระหว่าง 0.7-1.00 และจากการตรวจสอบความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม (Reliability) จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลคนละพื้นที่กับการเก็บข้อมูลจริง วิเคราะห์ค่าความเชื่อถือได้ตามวิธีของ Cronbach (1974, p. 161) พบว่าได้เท่ากับ 0.87

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยการลงพื้นที่ภาคสนามในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2563 ภายหลังจากได้รับการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุจำนวน 3 จังหวัด คือ จังหวัดชัยนาท จังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดอ่างทอง โดยประสานกับประธานชมรมผู้สูงอายุ, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล และผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งการแจกและเก็บแบบสอบถามผู้วิจัยอธิบายรายละเอียดต่าง ๆ ของแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างได้รับทราบ และเมื่อกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่เก็บรวมรวบได้มาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

วิเคราะห์ข้อมูลลักษณะประชากร การเปิดรับสื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงของผู้สูงอายุในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) โดยรายงานด้วยค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) กำหนดเกณฑ์การพิจารณาค่าเฉลี่ยเพื่อแปลความหมายของระดับคะแนน 3 ระดับ ได้แก่ ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-2.33 อยู่ในระดับน้อย 2.34-3.67 อยู่ในระดับปานกลาง และ 3.68-5.00 อยู่ในระดับมาก (Ketsing. 1995, p. 9) ทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 โดยใช้สถิติการแจกแจงแบบที t-test (Independent t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และทดสอบสมมติฐานในข้อ 2-4 ใช้สถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) กำหนดค่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05

ผลการวิจัย

ผลศึกษาการเปิดรับสื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงของผู้สูงอายุในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีดังต่อไปนี้

ผลการศึกษาลักษณะทางประชากร พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คือ เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 56.90 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 43.10 อาศัยอยู่ในจังหวัดชัยนาท จังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดอ่างทอง เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 33.30 มีอายุระหว่าง 60-65 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60.20 ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 51.40 มีอาชีพข้าราชการเกษียณ/รัฐวิสาหกิจ ที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.60 และมีรายได้ 1,001-10,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 21.70

ตาราง 1 การเปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

รายการ	$\overline{X}$	SD	การเปิดรับสื่อ
1. วิทยุ	2.74	1.36	ปานกลาง
2. โทรทัศน์	4.58	0.74	มาก
3. หนังสือพิมพ์	2.51	1.26	ปานกลาง
4. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข/อสม.	3.50	1.22	ปานกลาง
5. ผู้นำชุมชน/คนในชุมชน	3.39	1.22	ปานกลาง
6. คนในครอบครัว/ญาติ	4.29	0.85	มาก
7. เพื่อน	3.52	1.18	ปานกลาง
8. สื่อกิจกรรม	3.15	1.28	ปานกลาง
9. แผ่นพับ/ใบปลิว	2.59	1.20	ปานกลาง
10. โปสเตอร์/ป้ายโฆษณา	3.02	1.20	ปานกลาง
11. เฟซบุ๊ก (Facebook)	2.95	1.62	ปานกลาง
12. ไลน์ (Line)	3.28	1.63	ปานกลาง
13. เว็บไซต์ (Website)	2.62	1.51	ปานกลาง
14. ทวิตเตอร์ (Twitter)	1.88	1.20	น้อย
15. ยูทูป (YouTube)	2.63	1.53	ปานกลาง
รวม	3.11	0.80	ปานกลาง

จากตาราง 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.11 โดยกลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับสื่อจากโทรทัศน์มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.58 รองลงมา คือ คนในครอบครัว/ญาติ มีค่าเฉลี่ย 4.29 และอันดับที่ 3 คือ เพื่อน มีค่าเฉลี่ย 3.52

ตาราง 2 ทัศนคติที่มีต่อการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

รายการ	$\overline{X}$	SD	ทัศนคติ
1. รู้สึกปลอดภัยจากเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เมื่อล้างมือ หรือใช้เจลแอลกอฮอล์เป็นประจำ	4.29	0.75	มาก
2. รู้สึกว่าการใช้มือสัมผัสใบหน้า ตา ปาก จมูก ทำให้เสี่ยงต่อการติดโรคเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	4.15	0.93	มาก
3. รู้สึกว่าการรับประทานอาหารที่ร้อนหรือปรุงสุกใหม่ จะช่วยลดความเสี่ยงในการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้	4.44	0.75	มาก
4. รู้สึกปลอดภัยจากเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เมื่อใช้ช้อนกลางของตนเองในสถานการณ์ที่จำเป็นต้องรับประทานอาหารร่วมกับผู้อื่น	4.35	0.79	มาก
5. รู้สึกว่าการออกกำลังกายสม่ำเสมอ และพักผ่อนอย่างเพียงพอ จะช่วยลดความเสี่ยงในการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	4.25	0.86	มาก
6. รู้สึกว่าการอยู่บ้านช่วยลดความเสี่ยงในการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้	4.69	0.59	มาก
7. รู้สึกเสี่ยงติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เมื่อท่านลืมสวมหน้ากากอนามัยก่อนออกจากบ้าน	4.41	0.86	มาก
8. รู้สึกเสี่ยงติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เมื่อต้องสวมกอดลูกหลานและคนในครอบครัว	3.27	1.27	ปานกลาง
9. รู้สึกว่าโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จะหมดไป ถ้าเราให้ความร่วมมือกับแนวทาง การป้องกันความเสี่ยงต่าง ๆ	4.48	0.74	มาก
10. รู้สึกว่าภาครัฐจัดการกับปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้	4.08	0.92	มาก
รวม	4.24	0.55	มาก

จากตาราง 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.24 โดยกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่มีต่อการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มากที่สุด คือ การอยู่บ้านช่วยลดความเสี่ยงในการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีค่าเฉลี่ย 4.69 รองลงมา คือ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จะหมดไป ถ้าให้ความร่วมมือกับแนวทางการป้องกันความเสี่ยงต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ย 4.48 อันดับที่ 3 การรับประทานอาหารที่ร้อนหรือปรุงสุกใหม่จะช่วยลดความเสี่ยงในการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ มีค่าเฉลี่ย 4.44

ตาราง 3 พฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

รายการ	$\bar{X}$	SD	พฤติกรรม
1. ท่านล้างมือด้วยน้ำและสบู่ หรือเจลแอลกอฮอล์ทุกครั้งก่อนรับประทานอาหาร และหลังเข้าห้องน้ำ	4.35	0.80	มาก
2. ท่านหลีกเลี่ยงการใช้มือสัมผัสใบหน้า ตา ปาก จมูก	3.99	0.89	มาก
3. ท่านดูแลตัวเองด้วยการเลือกทานอาหารที่ร้อนหรือปรุงสุกใหม่ ๆ	4.46	0.68	มาก
4. ท่านใช้ช้อนกลางของตนเองเสมอ เมื่อต้องทานอาหารร่วมกับผู้อื่น	4.39	0.78	มาก
5. ท่านออกกำลังกายสม่ำเสมอ และพักผ่อนอย่างเพียงพอ	3.89	1.05	มาก
6. ท่านหลีกเลี่ยงการออกจากบ้านในช่วงที่มีการระบาดของโรค	4.55	0.68	มาก
7. ท่านสวมหน้ากากอนามัยโดยปิดจากจมูกถึงคาง เมื่อต้องเดินทางออกนอกบ้าน	4.66	0.61	มาก
8. ท่านหลีกเลี่ยงไม่อยู่ใกล้ชิดผู้ที่มีอาการหวัด มีไข้ ไอ จาม มีน้ำมูก	4.60	0.67	มาก
9. ท่านไอ จาม ใส่กระดาษทิชชู แล้วทิ้งทิชชูลงในถุงพลาสติก ปิดปากถุงให้สนิทก่อนทิ้ง	4.04	1.06	มาก
10. ท่านรักษาระยะห่าง 2 เมตร และหลีกเลี่ยงการสวมกอด พูดคุยในระยะใกล้ชิดกับบุคคลอื่น	4.20	0.83	มาก
รวม	4.31	0.54	มาก

จากตาราง 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.31 โดยกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มากที่สุด คือ สวมหน้ากากอนามัยโดยปิดจากจมูกถึงคาง เมื่อต้องเดินทางออกนอกบ้าน มีค่าเฉลี่ย 4.66 รองลงมา คือ หลีกเลี่ยงไม่อยู่ใกล้ชิดผู้ที่มีอาการหวัด มีไข้ ไอ จาม มีน้ำมูก มีค่าเฉลี่ย 4.60 อันดับที่ 3 หลีกเลี่ยงการออกจากบ้านในช่วงที่มีการระบาดของโรค มีค่าเฉลี่ย 4.55

ผลการเปรียบเทียบลักษณะทางประชากรที่มีผลต่อการเปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีดังต่อไปนี้

ตาราง 4 ความแตกต่างระหว่างลักษณะทางประชากรด้านระดับการศึกษาและด้านรายได้กับการเปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ลักษณะทางประชากร	การเปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019			
	$\bar{X}$	S.D.	F	P-Value
1. ระดับการศึกษา				
ต่ำกว่าปริญญาตรี	2.87	0.80	22.81	0.00**
ปริญญาตรี	3.38	0.68		
สูงกว่าปริญญาตรี	3.33	0.79		

ตาราง 4 (ต่อ)

ลักษณะทางประชากร	การเปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019			
	$\bar{X}$	S.D.	F	P-Value
2. รายได้				
ไม่มีรายได้	2.62	0.63	8.35	0.00**
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 1,000 บาท	2.68	0.81		
1,001 - 10,000 บาท	3.00	0.82		
10,001 - 20,000 บาท	3.10	0.84		
20,001 - 30,000 บาท	3.25	0.66		
30,001 - 40,000 บาท	3.45	0.76		
40,001 - 50,000 บาท	3.26	0.70		
มากกว่า 50,000 บาท	3.47	0.77		

** p<0.05

จากตาราง 4 พบว่า ระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีผลทำให้การเปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี เปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 น้อยกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี สำหรับรายได้แตกต่างกัน มีผลทำให้การเปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท เปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 น้อยกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้มากกว่า 20,000 บาท

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงของผู้สูงอายุในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีดังต่อไปนี้

ตาราง 5 ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

หัวข้อ	ค่าสหสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	ค่าสหสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
การเปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	0.36**	0.42**
ทัศนคติที่มีต่อการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019		0.55**

** p<0.05

จากตาราง 5 พบว่า การเปิดรับสื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์กันทางบวก โดยที่การเปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กับทัศนคติที่มีต่อการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์กันทางบวก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.36 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การเปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กับพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์กันทางบวก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.42 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และทัศนคติที่มีต่อการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กับพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์กันทางบวก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.55 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

ผู้สูงอายุซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จากโทรทัศน์มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่ผู้ชมเข้าถึงได้ง่าย อีกทั้งสามารถกระจายข้อมูลข่าวสารไปยังผู้รับสารจำนวนมากในเวลาอันรวดเร็ว มีทั้งภาพและเสียงปรากฏ ทำให้ง่ายต่อการรับรู้ และความเข้าใจของผู้รับสาร ยิ่งไปกว่านั้นหากเป็นรายการถ่ายทอดสดจะได้เปรียบมากเพราะมีความรวดเร็ว (Teepaparn, 2010, p. 128) ซึ่งในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีการจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 ให้ทำหน้าที่ชี้แจงประชาสัมพันธ์ รวมถึงแถลงสถานการณ์โควิด-19 สดผ่านโทรทัศน์ทุกวัน ในประเด็นยอดรวมของผู้ป่วยสะสมในประเทศไทย ยอดผู้ป่วยรายใหม่ ยอดผู้ป่วยที่อยู่ระหว่างรักษา ยอดผู้เสียชีวิต อีกทั้งยังแถลงถึงความซับซ้อนของโรค แนวทางป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัส และผลกระทบต่อกลุ่มคนต่าง ๆ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างเปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จากโทรทัศน์มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนันทนัช โสมนรินทร์ (Somnarin, 2013, p. 88) ที่พบว่าประชาชนในจังหวัดนนทบุรีได้รับข่าวสารเรื่องป้องกันโรคไข้เลือดออกจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด และยังสอดคล้องกับมณฑล หวานวาจา (Wanwaja, 2014, p. 65) ที่พบว่า สื่อที่ประชาชนในกรุงเทพมหานครมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันโรคอ้วนมากที่สุด คือ โทรทัศน์ นอกจากนี้ มีทัศนคติต่อการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับมาก โดยรายข้อการอยู่บ้านช่วยลดความเสี่ยงในการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างตระหนักว่าตนเองอยู่ในกลุ่มเสี่ยงมากกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ ซึ่งทัศนคติ หมายถึง แนวทางที่เราคิดรู้สึก หรือมีท่าทีที่กระทำต่อบางสิ่งบางอย่างในสิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา โดยทัศนคติจะแสดงให้เห็นถึงทิศทางความรู้สึกต่อสิ่งเหล่านี้ ซึ่งอาจรู้สึกในทางบวก หรือทางลบ หรือนิ่งเฉย (Wuttiharn, 2016, pp. 16-17) และกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะประเทศไทยมีอัตราการเสียชีวิตของผู้ติดเชื้อที่มีอายุ 70-79 ปี สูงถึงร้อยละ 8 และสูงขึ้นเป็นร้อยละ 14.8 ในคนที่มีอายุมากกว่า 80 ปี (Ministry of Public Health and Thai Health Promotion Foundation, 2020, online) ซึ่งทำให้กลุ่มตัวอย่างตระหนักว่าตนเองอยู่ในกลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อที่มักมีอาการรุนแรง และทำให้เกิดภาวะเสี่ยงต่อการเสียชีวิต ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างจึงมีพฤติกรรมการสวมหน้ากากอนามัยเมื่อต้องเดินทางออกนอกบ้าน เพื่อป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาด

ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มากที่สุด ซึ่งพฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมของสิ่งมีชีวิต ซึ่งการกระทำหรือกิจกรรมนั้นอาจเป็นการกระทำที่เฉพาะเจาะจงหรือไม่ก็ได้ อาจแสดงออกมาโดยที่บุคคลอื่นจะสังเกตการกระทำนั้นได้หรือไม่ก็ตาม (Khemthong, 2009, p. 38)

ลักษณะทางประชากรด้านระดับการศึกษา และรายได้ แตกต่างกัน มีผลทำให้การเปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แตกต่างกัน ขณะที่ด้านเพศแตกต่างกัน มีผลทำให้การเปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ไม่แตกต่างกัน โดยในด้านระดับการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี เปิดรับสื่อน้อยกว่า และระดับปริญญาตรีและระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ซึ่งสอดคล้องกับปรมะ สตะเวทิน (Satawethin, 1996, pp. 105-109) ที่กล่าวว่า ระดับการศึกษา เป็นปัจจัยที่ทำให้คนมีความคิด ค่านิยม ทัศนคติ และพฤติกรรมที่แตกต่างกัน คนที่มีระดับการศึกษาสูงจะได้เปรียบในการเป็นผู้รับสารที่ดี เพราะเป็นผู้มีความรู้กว้างขวางและเข้าใจสารได้เป็นอย่างดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของอาทิตยา เข็มทอง (Khemthong, 2009, p. 135) ที่พบว่า ลักษณะทางประชากรด้านระดับการศึกษาแตกต่างกันทำให้ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อการทำนายดวงชะตาจากสื่อแตกต่ างกัน ด้านรายได้ พบว่า รายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท เปิดรับสื่อน้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้มากกว่า 20,000 บาท ซึ่งสอดคล้องกับปรมะ สตะเวทิน (Satawethin, 1996, pp. 105-109) ที่กล่าวว่า รายได้เป็นเครื่องกำหนดความต้องการความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ และพฤติกรรมของคน คนที่มีฐานะดีหรือรายได้สูงจะมีการเปิดรับสื่อมาก โดยมักจะเป็นการเปิดรับเพื่อแสวงหาข่าวสารหนัก ๆ สำหรับนำไปใช้ประโยชน์ในโอกาสต่อไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปัทมา ปรัชญาวุฒิรัตน์ (Pratyawutthirat, 2007, p. 75) ที่พบว่า ลักษณะทางประชากรได้แก่ สถานภาพสมรส ระดับราชการ และรายได้ ทำให้การเปิดรับข่าวสารจากสื่อแตกต่างกัน และด้านเพศ พบว่า เพศแตกต่างกันมีผลทำให้การเปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนทั้งชายและหญิง จึงทำให้การเปิดรับสื่อไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภพธร วุฒิหาร (Wuttiharn, 2016, p. 150) ที่พบว่า เพศที่แตกต่างกันมีระดับความถี่ในการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับโครงการบ้านประชารัฐจากสื่อโทรทัศน์ไม่แตกต่างกัน

การเปิดรับสื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์กันทางบวก อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่เปิดรับสื่อมาก ก็จะมีทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มาก ซึ่งสอดคล้องกับพรทิพย์ วรกิจโภคาทร (Vorakijphokathorn, 1987, pp. 6-7) ที่กล่าวว่า การเปิดรับสื่อของผู้รับสารนั้น ผู้รับสารจะเลือกเปิดรับสื่อที่สอดคล้องกับความรู้ ค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติของตนเอง และยังสอดคล้องกับจุมพล รอดคำดี (Rodcomdee, 1989, p. 117) ที่กล่าวถึงแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดของมนุษย์ว่ามีกระบวนการเปลี่ยนแปลงอยู่ 3 ระดับ คือ การเปลี่ยนแปลงความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม โดยแนวโน้มที่จะคล้อยตามการเปลี่ยนแปลงนั้นต้องคำนึงถึง 1) แหล่งข้อมูล (Source) ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคตินั้น 2) ข่าวสาร (Message) เนื้อหาข่าวสาร และ 3) ผู้รับข้อมูล (Audience) ซึ่งในการเปลี่ยนเจตคตินั้นควรคำนึงถึงลักษณะต่าง ๆ ของผู้รับข้อมูล อีกทั้งโดยปกติบุคคลต้องเผชิญปัญหาและเหตุการณ์ต่าง ๆ จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม บางคนอาจเปลี่ยนทัศนคติได้ยากหรือง่ายแตกต่างกัน แต่สามารถเปลี่ยนแปลงได้จากการเปิด รับข่าวสารที่ทำให้เกิดการยอมรับสิ่งใหม่ แต่ต้องมีความสัมพันธ์กับบุคคลที่รับข่าวสารนั้น ดังนั้น เมื่อกลุ่มตัวอย่างเปิดรับสื่อและเห็นการแพร่ระบาดของโรคอย่างหนักทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงอัตราการเสียชีวิตในผู้สูงอายุจำนวนมาก

จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอิศเรศ คำแหง (Kumhang, 2010, p. 158) ที่พบว่า การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมรณรงค์ในช่วงเทศกาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติเกี่ยวกับกิจกรรมรณรงค์ในช่วงเทศกาล สำหรับการเปิดรับสื่อกับพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์กันทางบวก โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด ซึ่งโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่สามารถกระจายข้อมูลข่าวสารจากบุคคลหนึ่งหรือองค์หนึ่งไปยังมวลชนจำนวนมากในเวลาอันรวดเร็ว โดยหนึ่งในบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศของสื่อมวลชน คือ การกระตุ้นให้ประชาชนเกิดกระบวนการตัดสินใจยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ทั้งในด้านทัศนคติและพฤติกรรม (Kasemsuk, 2011, p. 60) ดังนั้น เมื่อกลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน และสื่อมวลชนสื่อสารให้ประชาชนตระหนักถึงความรุนแรงของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมณฑล หวานวาจา (Wanwaja, 2014, p. 71) ที่พบว่า การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันโรคอ้วนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วน และทัศนคติที่มีต่อการป้องกันความเสี่ยงกับพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์กันทางบวก ซึ่งสอดคล้องกับธนาพงษ์ จันทร์ชอน (Chanchon, 2003, pp. 54-55) ที่ได้กล่าวไว้ว่าพฤติกรรม หมายถึง การตอบสนองต่อสิ่งเร้า ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจและทัศนคติ เนื่องจากพฤติกรรมทางสังคมส่วนใหญ่ของมนุษย์ จะเกิดขึ้นจากความตั้งใจ ยกเว้นเหตุการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ดังนั้น บุคคลมักจะแสดงพฤติกรรมต่อวัตถุหรือสิ่งเร้าตามที่ตนตั้งใจว่าอยากแสดงออกมา ซึ่งความตั้งใจนี้จะถูกกำหนดด้วยความเชื่อ และทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งนั้น จึงสามารถกล่าวได้ว่า พฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์มีความสัมพันธ์กับทัศนคติและความเชื่อที่มีต่อวัตถุด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอิศเรศ คำแหง (Kumhang, 2010, p. 162) ที่พบว่า ทัศนคติเกี่ยวกับกิจกรรมรณรงค์ในช่วงเทศกาลมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับกิจกรรมรณรงค์ในช่วงเทศกาล และงานวิจัยของนันทนัช โสมนรินทร์ (Somnarin, 2013, p. 84) ที่พบว่า ทัศนคติในการป้องกันโรคไข้เลือดออกมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคไข้เลือดออก และงานวิจัยของมณฑล หวานวาจา (Wanwaja, 2014, p. 72) ที่พบว่า ทัศนคติต่อการป้องกันโรคอ้วนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคอ้วน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1. จากผลการวิจัย พบว่า ผู้สูงอายุเปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผู้สูงอายุมีการเปิดรับสื่อจากโทรทัศน์มากที่สุด ดังนั้น ในการวางแผนการสื่อสารในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ควรให้ความสำคัญกับการสื่อสารผ่านโทรทัศน์ ทั้งนี้ควรสื่อสารให้น่าสนใจและเข้าใจง่ายเหมาะกับวัยของผู้สูงอายุ

2. จากผลการวิจัย พบว่า ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันในการเปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แตกต่างกัน ได้แก่ ระดับการศึกษา และรายได้ ดังนั้น เพื่อให้การเปิดรับสื่อเพิ่มขึ้นและสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น จึงควรเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับลักษณะทางประชากรของตัวแปรข้างต้น กล่าวคือ ควรวางแผนการใช้สื่อรวมไปถึงวิธีการสื่อสารให้สอดคล้องกับระดับการศึกษาและรายได้ของผู้สูงอายุ

3. จากผลการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์กันทางบวก ดังนั้น ผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง

จึงควรใช้สื่อเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์อย่างหลากหลาย น่าสนใจ เผยแพร่อย่างต่อเนื่อง เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง ก็จะสามารถทำให้ผู้สูงอายุเปิดรับข่าวสารเพิ่มมากขึ้น และส่งผลให้ผู้สูงอายุมีทัศนคติที่ดี รวมไปถึงมีพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่เพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. การวิจัยนี้ทำการศึกษาการเปิดรับสื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งผู้ที่สนใจอาจเลือกศึกษากับกลุ่มวัยอื่น ๆ

2. การวิจัยนี้ทำการศึกษากับผู้สูงอายุในจังหวัดที่ไม่พบผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เท่านั้น ซึ่งผู้ที่สนใจอาจเลือกศึกษาเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุในจังหวัดที่พบผู้ติดเชื้อ เพื่อเพิ่มความหลากหลายทางประชากร และนำผลที่ได้ไปปรับใช้ในการวางแผนการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนต่อไป

3. ผู้ที่สนใจอาจเลือกใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงของผู้สูงอายุในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

กิตติกรรมประกาศ

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยบุคลากร คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยบูรพา ประจำปีงบประมาณ 2563

เอกสารอ้างอิง

BBC News. (2020). *CORONAVIRUS: Sources, Symptom, Cure and Protection of Covonavirus-19*. Retrieved May 19, 2020, from https://www.bbc.com/thai/features-51734255 (In Thai)

BBC News. (2020). *Covid-19: Nearly 2,000 Coronavirus-19 infected patients in Thailand, Wisanu prepared to release the preventive measure after curfew, effective today*. Retrieved May 24, 2020, from https://www.bbc.com/thai/thailand-52146442 (In Thai)

Becker, L. S. (1987). *Discovering Mass Communication*. Illinois : Scott Foresman and Company Glenview.

Chanchon, T. (2003). *Way of Living, Media Exposure Behavior, and Attitude of Audiences on Viewing UBC Nation Channel*. Thesis, Master of Arts Program in Mass Communication, Thammasat University, Bangkok. (In Thai)

Cochran, W.G. (1953). *Sampling Techniques.* New York : John Wiley & Sons.

Cronbach, L. J. (1974*). Essentials of Psychology Test (3rd ed.).* New York : Row Publishers.

Department of Health, Ministry of Public Health. (2020). *Suggestions for Elderly People*. Retrieved May 19, 2020, from https://www.anamai.moph.go.th/main.php?filename=covid19 (In Thai)

Kasemsuk, C. (2011). *Communication and Social Change*. Bangkok : Chulalongkorn University Press. (In Thai)

Ketsing, W. (1995 *Statistics Use in the research*. Bangkok : Reserch Division, Office of the National Education.

Khemthong, A. (2009). *Media Exposure of Fortune Telling, Attitude and Usage Behavior of the Service Toward Fortune Telling Of The People in Bangkok Metropolis.* Thesis, Master of Arts Program in Development Communication, Chulalongkorn University, Bangkok. (In Thai)

Kumhang, I. (2010). *Media Exposure Attitude and Participation of Bangkokians in Don't Drive Drunk Festival Season* campaign. Thesis, Master of Arts Program in Development Communication, Chulalongkorn University, Bangkok. (In Thai)

Ministry of Public Health and Thai Health Promotion Foundation. (2020). *Manual for COVID-19! V.1*. Retrieved May 22, 2020, from http://llln.me/coSNP3T (In Thai)

Pratyawutthirat, P. (2007). *Exposure and Awareness of Bangkok Metropolitan Administration officials toward Internal Public Relations Media Case Study : The Family Savings Management Support Center Project.* Thesis, Master of Arts Program in Communication Management for Public and Business Sectors, Thammasat University, Bangkok. (In Thai)

Putcharoen, O. (2020). *Awareness, Learning, Coronavirus 2019 Infection*. Retrieved May 19, 2020, from https://www.chula.ac.th/cuinside/26952/ (In Thai)

Rodcomdee, J. (1989). *Mass Media for Development*. Bangkok : Chulalongkorn University Press. (In Thai)

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the Use of Content Specialists in the Assessment of Criterion-Referenced Test Item Validity. *Dutch Journal of Educational Research, 2*, 49-60.

Satawethin, P. (1996). *Mass Communication: Process and Theories*. Bangkok : Phapphim Press. (In Thai)

Somnarin, N. (2013). *Information Exposure, Knowledge, Attitude and Practice in Prevention of Dengue Hemorrhagic Fever of People in Nonthaburi Province.* Thesis, Master of Arts Program in Communication Arts and Information, Kasetsart University, Bangkok. (In Thai)

Teepaparn, D. (2010). *Marketing Communications*. Bangkok : Amorn Printing. (In Thai)

The Standard. (2020). *Recent Statistics of dead people and Coronavirus-19 infected patients.* Retrieved May 25, 2020, from https://thestandard.co/coronavirus-coverage/. (In Thai)

Vorakijphokathorn, P. (1987). *Media Utilization for Public Relations*. Bangkok : Thammasart University Printing House. (In Thai)

Wanwaja, M. (2014). *Correlation of Media Exposure, Knowledge, Attitude and Behavior to Prevent Obesity of People in Bangkok Metropolis.* Thesis, Master of Science Program in Sports Science, Chulalongkorn University, Bangkok. (In Thai)

WHO Thailand. (2020). *Coronavirus (Thailand).* Retrieved 19 May, 2020, from https://www.who.int/thailand/health-topics/coronavirus (In Thai)

Wuttiharn, P. (2016). *Media Exposure, Knowledge, Attitude and Behavioral Towards The "Baan Pracha Rat" Project.* Thesis, Master of Arts Program in Mass Communication, Thammasat University, Bangkok. (In Thai)